

Listopad 2020 r.

RAPORT Z DEBAT STRATEGICZNYCH

WIZJA I CELE ROZWOJU MIASTA

Instytut Badawczy IPC Spółka z o.o.

Spis treści

Spis treści	1
Wstęp.....	2
Wnioski z debaty z mieszkańcami Gorzowa Wielkopolskiego, przeprowadzonej w dniu 22.10.2020 r.....	2
Wnioski z debaty i warsztatów z mieszkańcami Gorzowa Wlkp., przeprowadzonych w dniu 29.10.2020 r.....	5

Wstęp

Debaty strategiczne zostały przeprowadzone w formie zdalnej za pośrednictwem narzędzia Microsoft Teams. Odbyły się dwa spotkania warsztatowe (22 i 29 października 2020 r.), które służyły podsumowaniu projektu diagnozy strategicznej oraz wypracowaniu wizji i celów rozwoju miasta Gorzowa Wielkopolskiego.

W spotkaniach wzięli udział lokalni liderzy różnych środowisk, przedstawiciele stowarzyszeń, instytucji otoczenia biznesu, Radni Rady Miasta, mieszkańcy Gorzowa, którzy w odpowiedzi na otwarte zaproszenie Urzędu Miasta zgłosili chęć uczestnictwa, a także eksperci z Instytutu Badawczego IPC oraz Res Public, którzy współpracują z miastem przy tworzeniu dokumentu. Łącznie około 40 osób.

Warsztaty prowadzone były przez ekspertów z Instytutu Badawczego IPC, m.in. dr hab. prof. UE Przemysława Wołczka, przy udziale firmy ResPublic reprezentowanej przez dr hab. prof. ZUT Katarzynę Chebę i prof. Jacka Sołtysa, którzy współpracują z miastem przy tworzeniu strategii rozwoju.

Spotkania transmitowane były w ogólnodostępnym kanale Youtube, za pośrednictwem strony internetowej miasta.

Główne tematy debat/warsztatów:

- 22.10.2020 r. od godz. 17:00 do 19:00 – debata poświęcona projektowi diagnozy strategicznej, w tym najważniejszym ustaleniom wynikającym z projektu diagnozy i analizy SWOT, dyskusja na temat obecnie obowiązującej wizji i misji miasta;
- 29.10.2020 r. od godz. 17:00 do 20:00 – debata poświęcona wizji i misji Gorzowa do 2030 roku z perspektywą do 2050 oraz celom rozwoju miasta.

Wnioski z debaty z mieszkańcami Gorzowa Wielkopolskiego, przeprowadzonej w dniu 22.10.2020 r.

Diagnoza i analiza SWOT

Uczestnikom debaty przedstawiono wnioski płynące z projektu diagnozy strategicznej, w tym ustalenia analizy SWOT. Podkreślono, że istotnym wyzwaniem dla miasta będzie, **szczególnie po 2030 roku, sprostanie zmianom demograficznym polegającym na przyspieszeniu procesu starzenia się ludności miasta oraz kurczeniu się liczby mieszkańców**. Odpływ mieszkańców miasta do okalających gmin pogłębi obserwowane zjawisko depopulacji. Zmiany te stanowić będą zagrożenie dla budżetu miasta – zmniejszeniu mogą ulec wpływy z podatku PIT.

W trakcie debaty z mieszkańcami, pojawiły się głosy podkreślające, że wyzwaniem dla miasta będzie zatrzymanie osób młodych. Zwracano uwagę na to, że obecnie zatrzymanie młodych ludzi w mieście jest utrudnione, ze względu m.in. na fakt, że młodzież wyjeżdżająca z miasta w celu kontynuowania nauki, najczęściej do Gorzowa nie wraca. Zdaniem mieszkańców dzieje się tak dlatego, że miasto nie wykreowało odpowiednich warunków do powrotu, zwłaszcza dla osób po studiach. Należy wzbogacać ofertę

edukacyjną oraz wprowadzać nowe kierunki studiów. Podkreślano, że w kontekście młodych osób istotne jest również tworzenie dla nich miejsc spotkań oraz kreowanie szerokiej oferty spędzania czasu wolnego. Na brak możliwości spędzania czasu przez osoby młode wskazuje także, w opinii mieszkańców, ograniczona działalność np. klubów kultury, literatury, czy gier.

Mieszkańcy podkreślali, że w ostatnich latach miasto zmieniło się i stało się bardziej atrakcyjne. Jednak w kontekście zatrzymania w mieście osób w wieku produkcyjnym zauważono, że należy w mieście rozbudowywać infrastrukturę dedykowaną tym osobom (m.in. żłobki i przedszkola – uwzględniając najbardziej oczekiwane lokalizacje). W kwestii starzejącego się społeczeństwa pojawiały się głosy, dotyczące możliwości wykorzystania tego trendu. **Miasto staje się coraz bardziej przyjazne dla osób starszych, ten kierunek należałoby utrzymać.** Seniorzy nie muszą być tylko obciążeniem. Należy mieć jednak na względzie ich sytuację ekonomiczną.

Z kolei w kontekście przyciągania nowych mieszkańców zauważono, że **migranci mogą stać się mocną stroną miasta.** Jedna z uczestniczek spotkania, pochodząca z Ukrainy, podkreśliła, że wielu emigrantów mieszka w Gorzowie Wlkp., dobrze się w tym mieście czuje, pracuje, rozwija się i wiąże z nim swoją przyszłość. W jej opinii **migrantów należy zaangażować w życie miasta,** tak aby poczuli się oni jego częścią i byli bardziej zintegrowani z lokalną społecznością.

W obszarze aktywności społecznej mieszkańców podkreślano, że w mieście **brakuje promocji wolontariatu.** Ponadto zaobserwować można niski poziom aplikowania o środki UE przez NGO. Wskazywano na niewystarczającą jakość działania Rady Seniorów, Młodzieżowej Rady Miasta, czy rady pożytku publicznego.

W obszarze edukacji podkreślono, że należy wyraźniej i mocniej zaakcentować na jakie **kierunki rozwoju ma stawiać Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu.**

W obszarze ochrony środowiska zwracano uwagę na fakt, że od stycznia 2023 r. nie będzie można palić w piecach na terenie miasta. Zakaz ten jest efektem uchwały antysmogowej Sejmiku Województwa Lubuskiego (*od 1 stycznia 2023 na terenie miasta będzie można użytkować wyłącznie kotły spełniające wymogi emisyjne klasy 5 normy PN-EN 303-5:2012 oraz piece i kominki spełniające kryteria emisji i sprawności wg ekoprojektu EcoDesign*). Tymczasem w opinii mieszkańców **miasto nie podejmuje wystarczających działań mających na celu promowanie likwidacji pieców.**

W obszarze ładu przestrzennego oraz infrastruktury komunikacyjnej pojawił głos, że opierając się na zapisach studium komunikacyjnego, można wywnioskować, iż przewidziane są w mieście do realizacji 3 mosty (w tym w ciągu ul. Olimpijskiej i naprzeciwko ul. Hejmanowskiej) lub kolidujący z obecnym przeznaczeniem terenu, parking na Wieprzycach. Należałoby uspołnić i doprecyzować plany. Padały głosy, że **należy inwestować w rozwój dróg rowerowych i zieleni miejskiej.** Sugerowano, że nie należy opierać komunikacji publicznej o rozbudowę linii tramwajowych, ponieważ może się to okazać niekorzystne finansowo. Jeden z mieszkańców stwierdził, że nie należy robić z miasta skansenu, poprzez odcięcie centrum od ruchu kołowego. Jego zdaniem w centrum ulice powinny być otwarte na ruch kołowy, ponieważ wykluczenie tego rodzaju ruchu utrudnia działalność przedsiębiorcom w centrum. Padały głosy, że w mieście brakuje miejsc parkingowych. Zwracano także uwagę na to, że miasto powinno lepiej wykorzystywać atut, jakim jest **niewielka odległość Gorzowa Wlkp. od dużych miast.** Zwrócono uwagę na **kwestię osiedli w Gorzowie Wlkp.** – potrzebę rozwoju infrastruktury, m.in. edukacyjnej oraz

odpowiedniego skomunikowania, podkreślając, że powinny one funkcjonować tak jak w dużych miastach. Odniesiono się także do kwestii podziału miasta na osiedla i potrzeby zaktualizowania ich nazw.

Aktualność wizji rozwoju miasta

W trakcie debaty z mieszkańcami poruszono także temat aktualności wizji rozwoju miasta ze „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010-2020”. Uczestnikom przypomniano brzmienie misji:

Umacnianie roli Gorzowa Wlkp. jako silnego ośrodka o charakterze regionalnym – największego miasta środkowego pogranicza polsko-niemieckiego oraz euroregionu Pro Europa Viadrina

Następnie zadano uczestnikom trzy pytania:

- W jakim zakresie nastąpiło umocnienie roli Gorzowa Wlkp.?
- Czy wizja jest nadal aktualna?
- Czy potrzebujemy nowej wizji?

W opinii uczestników debaty **nie nastąpiło umocnienie roli Gorzowa Wlkp. jako silnego ośrodka o charakterze regionalnym**. Padały głosy, że umocnienie nastąpiło, ale Zielonej Góry, a nie Gorzowa Wlkp. Na potwierdzenie opinii, że Gorzów Wlkp. nie umocnił swojej roli, przywoływano stwierdzenia, które padały wcześniej w debacie, a mianowicie, że młode osoby nie widzą swojej przyszłości w mieście. Podkreślano, że **obecna wizja jest bardzo ogólna i nieczytelna dla osób spoza Gorzowa Wlkp.** oraz, że ciężko ją zmierzyć.

W kontekście potrzeby wykreowania nowej wizji zwracano uwagę, że należy podkreślać, iż **miasto chce stawiać na kapitał ludzki i innowacyjność**.

Akcent w wizji powinien być położony na mieszkańców. Ważne jest jak miasto zadba o mieszkańców.

Eksperti wskazywali, że **wizja może być dłuższa, np. ½ strony, ale z konkretnymi zapisami**. Powinna opisywać miasto - jak chcemy żeby wyglądało, funkcje gospodarcze, z czego miasto ma się utrzymywać. **Wizja może sięgać nawet 2050 r.**

Pozostałe kwestie

W trakcie debaty padały głosy, że **diagnozę należy uzupełnić o dane pokazujące pełniejszy obraz sytuacji ekonomicznej gorzowskich przedsiębiorstw** (jeden z mieszkańców zaznaczył, że w oparciu o dostępne dane można dojść do wniosku, że 98,9% gorzowskich firm nie zarabia).

Zastanawiano się również czy analiza SWOT nie powinna być wykonana dla 3 obszarów (społecznego, gospodarczego oraz przestrzenno-środowiskowego)

W trakcie spotkania nawiązano do problemów, jakie dotyczą przedsiębiorców, w związku z pandemią COVID-19. Skierowano do władz miasta prośbę o zrewidowanie obecnej sytuacji w Centrum, związanej z przeszkodami w parkowaniu, np. przy ul. Obotryckiej. Jeden z mieszkańców podkreślił, że przez pandemię branża gastronomiczna

ma możliwość sprzedaży tylko na wynos, a brak miejsca do zaparkowania powoduje utratę klientów.

Przedstawiciele urzędu oraz wykonawcy projektu diagnozy strategicznej zaznaczyli, że diagnoza nie jest dokumentem zamkniętym i zostanie uzupełniona o wnioski z warsztatów, badania ankietowe oraz uwagi zgłoszone do projektu dokumentu opublikowanego na stronie internetowej miasta. Zachęcali do zgłaszania uwag i opinii również po warsztatach.

Wnioski z debaty i warsztatów z mieszkańcami Gorzowa Wlkp., przeprowadzonych w dniu 29.10.2020 r.

Wyzwania rozwojowe

Uczestnikom warsztatów przedstawiono listę wyzwań rozwojowych miasta. Podkreślono, że lista powstała w oparciu o wnioski płynące z: projektu diagnozy strategicznej, analizy SWOT oraz uwag zgłaszanych przez mieszkańców podczas warsztatów, które odbyły się w czerwcu i lipcu 2020 r. i dotyczyły trzech sfer: gospodarczej, społecznej i przestrzenno-środowiskowej. Do wyzwań rozwojowych miasta zaliczono:

1. Kształtowanie pozytywnego wizerunku Gorzowa Wlkp. jako miasta możliwości rozwoju i wysokiej jakości życia - w odniesieniu do mieszkańców miasta, otoczenia funkcjonalnego oraz migrantów (także tych spoza Polski).
2. Wzmocnienie powiązań funkcjonalnych miasta w układzie MOF, regionu i kraju.
3. Rozwijanie partycypacyjnego modelu zarządzania miastem w oparciu o dialog z mieszkańcami i organizacjami społecznymi, które są ważnym partnerem w realizacji polityki społecznej miasta.
4. Wzmocnienie roli edukacyjnej miasta w zakresie kształcenia zawodowego, bazującej na współpracy szkolnictwa, nauki i biznesu.
5. Osiągnięcie do 2050 roku pozycji miasta zeroemisyjnego.
6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego miasta, przy wykorzystaniu atutów lokalizacyjnych miasta, dostępnych terenów inwestycyjnych, potencjału IOB, uczelni wyższych oraz systemu kształcenia zawodowego, przy integrującej roli miasta.
7. Tworzenie warunków do rozwoju usług opartych na przemysłach czasu wolnego oraz potencjale kreowania produktów turystycznych w wymiarze funkcjonalnym.

Powyższe wyzwania poddano pod dyskusję. W trakcie debaty padały głosy, że dobrym pomysłem było, że tego rodzaju wyzwania zostały już wstępnie sformułowane, ponieważ uczestnicy mają do czego się odnieść.

Uczestnicy debaty podkreślali, że osiągnięcie pozycji **miasta zeroemisyjnego**, będzie istotnym wyzwaniem dla władarzy Gorzowa Wlkp., m.in. ze względów finansowych. Jednocześnie podkreślono, że zeroemisyjność jest wyzwaniem, które zdecydowanie trzeba podjąć.

Pojawiały się także głosy, że największym wyzwaniem dla Gorzowa Wlkp. będzie **kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta, stwarzającego możliwości rozwoju oraz kreującego wysokiej jakości warunki życia.**

Mieszkańcy odnieśli się także do kwestii **wzmocnienia roli edukacyjnej miasta.** Z jednej strony padały głosy, że Akademia im. Jakuba z Paradyża nie oferuje atrakcyjnych kierunków studiów, co powoduje, że młodzież chcąc studiować wybiera inne uczelnie i opuszcza Gorzów Wlkp. Zwracano uwagę na fakt, że Gorzów Wlkp. nie wykorzystuje swojego potencjału, ponieważ nie powstał w mieście żaden **kierunek chemiczny**, a w Gorzowie pracuje wielu chemików, którzy posiadają wiedzę teoretyczną oraz praktyczną. Osoby te mogłyby stać się częścią kadry naukowo-dydaktycznej takiego kierunku chemicznego.

Z drugiej strony podkreślano wagę **kształcenia zawodowego**, zwracając uwagę na fakt, że dobrej jakości kształcenie zawodowe jest kluczowe do rozwoju przemysłu w mieście. W tym kontekście odniesiono się do roli CEZiB zaznaczając, że jeśli oferta edukacyjna CEZiB będzie ciekawa i dostosowana do potrzeb lokalnych przedsiębiorców, to centrum to może przyciągać do miasta nowych uczniów. Jeśli natomiast absolwenci CEZiB znajdą w Gorzowie dobrze płatną, rozwojową pracę, to będą chcieli w mieście zostać i się w nim osiedlić.

Wśród innych głosów w dyskusji, pojawiały się też takie, które podkreślały **walory przyrodnicze miasta** (rzekę Wartę oraz tereny zielone), sugerowały ujęcie w strategii zagadnień dotyczących **rozwoju szkolnictwa wyższego** w mieście (m.in. powstanie większej liczby punktów zamiejscowych uniwersytetów; zwrócenie uwagi na to, że kierunki kształcenia na gorzowskich uczelniach są „bezpieczne w nauczaniu” i jednocześnie nie są przydatne, ponieważ nie odpowiadają lokalnemu rynkowi pracy).

Nowa wizja rozwoju miasta

W kolejnej części warsztatu poproszono uczestników, aby określili jakie kluczowe zagadnienia powinny znaleźć się w nowej wizji rozwoju miasta. Mieszkańcy wskazali na bardzo wiele zagadnień, charakteryzujących się większym lub mniejszym poziomem szczegółowości. Zagadnienia te można było przyporządkować do następujących grup:

1. Aktywność mieszkańców.

Do tej grupy można zaliczyć takie wypowiedzi uczestników warsztatów jak: promowanie inicjatyw społecznych, miasto aktywności – wsparcie aktywnego wypoczynku młodzieży i dorosłych, wykorzystanie terenów rzeki Warty, jako terenów rekreacyjnych oraz nastawionych na sporty wodne, rozbudowanie infrastruktury wypoczynkowej – tereny zielone wokół miasta, pomoc w powrocie na rynek pracy po porodzie – poprzez tworzenie przyjaznych żłobków i przedszkoli, tworzenie większej liczby inicjatyw typu: „nocny szlak kulturalny Gorzowa” – aby było gdzie spędzić czas ze znajomymi, promowanie profilaktyki zdrowego trybu życia (dieta i wypoczynek), tworzenie miejsc dla młodzieży (m.in. tor do legalnych wyścigów samochodowych / tory dla kaskaderów motocyklowych typu stunt), stworzenie miasta z dobrą infrastrukturą do rekreacji i wypoczynku.

2. Gospodarka.

W tej grupie umieszczono następujące wypowiedzi mieszkańców: „ściągnięcie” do miasta nowych technologii, wspieranie rozwoju IOB, w tym klastrów, wspieranie przedsiębiorstw z branż tradycyjnie rozwijających się w Gorzowie Wlkp. i okolicach

(przemysł metalowy, chemiczny), wykorzystywanie potencjału rzeki Warty transportowo i turystycznie, stworzenie miasta przyjaznego osobom wchodzącym na rynek pracy, ukierunkowanie się - w oparciu o technologię – na rozwój usług informatycznych (programowanie).

3. Edukacja

Do niniejszej grupy włączono następujące wypowiedzi uczestników warsztatów: stworzenie wyprzedzającej czasy i pożądanego przez pracodawców oferty uczelni wyższych i zawodowych, wsparcie dalszego rozwoju szkolnictwa wyższego w mieście, stworzenie podstawy dla kontynuacji kształcenia zawodowego na poziomie wyższym w mieście, rozwijanie przemysłu w oparciu o położenie geograficzne i zasoby ludzkie, rozwijanie kierunków technicznych.

4. Ład przestrzenny i środowisko

W tej grupie umieszczono następujące wypowiedzi mieszkańców: stworzenie miasta przyjaznego rowerzystom, z mniejszą ilością wybetonowanych miejsc w mieście, z większą ilością terenów zielonych, tras rowerowych oraz ścieżek edukacyjnych na terenie miasta i poza nim, stworzenie centrum historii, rewitalizacja terenów miejskich, stworzenie szlaków komunikacyjnych między Gorzowem a terenami przyległymi (jeziora i lasy) poprzez ścieżki edukacyjne oraz ciągi pieszo-rowerowe, stworzenie nowej wizji dla centrum miasta (przebudowa układu drogowego, nowe przeprawy mostowe , itp.), troska o dualizm historii miasta, troska o piękne kamienice i estetykę miasta, ograniczenie reklam wielkopowierzchniowych na budynkach i w przestrzeni miejskiej, czyste wolne od graffiti ulice, stworzenie miasta dbającego o środowisko naturalne.

5. Komunikacja

Do tej grupy zaliczono poniższe wypowiedzi mieszkańców: stworzenie sprawnej komunikacji publicznej w MOF GW, poprawa komunikacji kolejowej dalekobieżnej, w kontekście miasta zeroemisyjnego – rozwój komunikacji zbiorowej, rozwój elektromobilności i stacji ładowania, ścieżek rowerowych, ograniczenie poruszania się aut w centrum miasta, miasto przy wodzie – wykorzystanie rzeki Warty w transporcie, skomunikowanie miasta – rozwinięcie szlaków drogowych i kolejowych, tworzenie asfaltowych dróg rowerowych, miasto "dużych" prędkości, czyli komunikacja między osiedlami, elektryfikacja kolei.

6. Zarządzanie miastem i promocja

W tej grupie znalazły się następujące wypowiedzi uczestników warsztatów: promocja Gorzowa Wlkp. jako stolicy najbardziej „zielonego” województwa w Polsce, minimalna biurokratyzacja w urzędach, polityka prorodzinna miasta – dobra opieka zdrowotna, stworzenie większej liczby żłobków miejskich, stworzenie bezpiecznego monitoringu miejskiego, promocja wydarzeń związanych z kulturą, rozwój sieci 5G, stworzenie miasta zrównoważonego, miasta inteligentnie zarządzającego swoimi zasobami, stworzenie miasta multimodalnego, zintegrowanego społecznie poprzez synergie

biznesu, nauki, mieszkańców, instytucji publicznych, stworzenie miasta wykorzystującego inteligencję mieszkańców.

W kolejnym kroku poddano pod dyskusję wymienione przez mieszkańców zagadnienia. W trakcie debaty starano się wypracować wstępną propozycję nowej wizji rozwoju miasta. Propozycja ta brzmi następująco:

Gorzów Wielkopolski miastem dla pokoleń, dbającym o swoją tożsamość. Miastem dumnych i aktywnych mieszkańców, zadowolonych z jakości życia oraz oferty usług publicznych.

Miastem z ukształtowanym i atrakcyjnym centrum oraz wysokim poziomem ładu przestrzennego. Miastem korzystającym w sposób zrównoważony z posiadanych zasobów oraz walorów przyrodniczych.

Gorzów Wielkopolski miastem innowacyjnego przemysłu przyszłości. Opierającym rozwój gospodarczy na potencjale położenia, tradycyjnie rozwijających się branżach oraz nowoczesnych technologiach.

Miastem o rozwiniętej infrastrukturze oraz usługach komunikacji kołowej i kolejowej, dobrze skomunikowanym z resztą kraju, a także w układzie transgranicznym.

Gorzów Wielkopolski miastem dbającym o wysoką jakość kształcenia zawodowego, korespondującego z ofertą kształcenia na poziomie wyższym.

Cele rozwojowe

Bazując na wstępnej koncepcji wizji rozwoju miasta przystąpiono do prac nad zdefiniowaniem celów rozwojowych miasta. W trakcie debaty wykrystalizowały się następujące cele rozwojowe:

- **Cel nr 1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna** (nie tylko kolejowa i drogowa, ale także rozwój szybkiego tramwaju do osiedli gęsto zaludnionych);
- **Cel nr 2. Wysoki poziom aktywności społecznej** (do osiągnięcia tego celu służyć ma ukształtowanie warunków do wdrażania innowacji społecznych oraz pobudzania aktywności obywatelskiej). Sugerowane wskaźniki pomiaru celu: liczba NGO powstających w mieście, liczba inicjatyw z budżetu obywatelskiego i liczba osób głoszących za propozycjami z budżetu obywatelskiego, wysokość finansowania budżetu obywatelskiego z budżetu miasta, udział procentowy budżetu obywatelskiego w budżecie miasta;
- **Cel nr 3. Rozwinięta infrastruktura społeczna oraz oferta spędzania czasu wolnego** (dla różnych grup wiekowych);
- **Cel nr 4. Rozwinięta oferta i jakość usług publicznych** (w tym m.in. odnalezienie informacji, pomagającej załatwić sprawę w mieście, w urzędzie, dostęp do informacji dotyczącej tego, co dzieje się w mieście, obecnie informacje te są rozproszone, należałoby je zebrać w jednym miejscu).
- **Cel nr 5. Wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców oraz innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw.** Sugerowane wskaźniki pomiaru celu: przeżywalność przedsiębiorstw, liczba nowo tworzonych przedsiębiorstw, liczba uczniów uczestniczących w programach edukacyjnych przygotowanych wraz z przedsiębiorstwami, liczba zawiązywanych form współpracy między przedsiębiorcami, liczba zawiązywanych klastrów.

- **Cel nr 6. Wysoki poziom edukacji powiązanej z potrzebami lokalnego rynku pracy**
- **Cel nr 7. Wysoki poziom ładu przestrzennego** (w tym m.in. ukształtowane i atrakcyjne centrum, opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego).
- **Cel nr 8. Zrównoważone wykorzystanie zasobów miasta zmierzającego do zeroemisyjności.** Sugerowane wskaźniki pomiaru celu: liczba zasadzonych drzew, liczba eko-inicjatyw w mieście, poziom emisji CO₂, długość ścieżek rowerowych, poziom odzysku odpadów, ilość odpadów produkowanych na mieszkańca, liczba użytkowników zbiorkomu.

Ponadto pojawiały się głosy mówiące o potrzebie uwzględnienia w celach rozwojowych zagadnień związanych z **kulturą** (*kultura wchodzi w przestrzeń miejską, może warto stworzyć teatr, który wychodzi na ulicę, może by Gorzów Wlkp. z tego zasłynął, słyniemy z Nocnego Szlaku Kulturalnego - organizator Miejskie Centrum kultury, mamy Święto ulicy Teatralnej - organizator Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp., mamy nasze piękne ulice, może wypromować w ten sposób Gorzów Wlkp., podobnie jak zrobiły to Wrocław i Kraków, żeby Gorzów Wlkp. zasłynął jako miasto kultury?*), **sportem** (*wysoki poziom sportu wyczynowego i zawodowego*).

Uczestnicy warsztatów zwrócili także uwagę na fakt, że zabrakło celu odnoszącego się do edukacji. Być może zagadnienie z obszaru edukacji należy ująć w celu nr 4., jednak cel ten nie obejmuje edukacji prywatnej. Ponadto padały głosy, że należy mieć wizję tego, co miasto chce promować w edukacji – Czy edukacja ma być nakierowana na wzrost przedsiębiorczości? Czy należy się wyspecjalizować, żeby miasto było dobrze postrzegane i kojarzone z jakimś kierunkiem, np. wspomnianą wcześniej chemią?

Wnioski z warsztatów zostaną uwzględnione w projekcie strategii. Dokument zostanie poddany szerokim konsultacjom społecznym w pierwszym kwartale 2021 r.